

บทความวิจัยการเรียนการสอน

เรื่อง

ผลการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด

จิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

The Effect of Using the Innovative Education (Lesson Study) And Learning Based on

Contemplative Education for Pratomsuksa 1 Students Thai Language Strand

อาจารย์ปิ่นธนา ศุภดล ผศ.เครือวัลย์ ธรรมเสาวภาคย์ ผศ.วิไล พิพัฒน์มงคลพร
 ผศ.ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์ อาจารย์วิมลลักษณ์ จันทนพิมพ์ อาจารย์พุทธชาติ ชุมแวงวาปี
 อาจารย์อรุณช กิตติศิริวัฒนกุล อาจารย์ปิยะนันท์ บุญโพธิ์ อาจารย์กิติญาดา พัวพานิชยกุล
 อาจารย์มนัสชา ศรีจินดา อาจารย์นवलพรรณ เพียงเกษ อาจารย์นุชนาฏ เนสุสินธุ์
 อาจารย์ทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรรณะ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (ยูนิทเอ 2) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 77 คน และอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) 3 ขั้นตอน คือ 1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน 2) สังเกตการสอนร่วมกัน 3) การสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน ปัญหาในการดำเนินงาน เช่น การสร้างแผนร่วมกันยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลา การเก็บประเด็นรายละเอียดของการคิดของนักเรียนยังไม่มากเท่าที่ควร ความคิดเห็นที่สะท้อนกันยังไม่เต็มที่ เพราะผู้ที่แสดงความคิดเห็นบางท่านเกรงว่าจะเป็นการถกเถียงกันในที่ประชุม จึงมีการยุติการอภิปรายบางประเด็น อาจารย์แต่ละท่านมีความรู้สึกมุมมองในการศึกษาชั้นเรียนเหมือนและแตกต่างกันบ้าง แต่สิ่งที่มีจุดร่วมกันคือ การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามขั้นตอนของการศึกษาชั้นเรียน การยอมรับฟังความคิดเห็นของอาจารย์ท่านอื่น เหนือสิ่งอื่นใด ทุกท่านยังปรารถนาที่จะดำเนินงานตามขั้นตอนของการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) อย่างต่อเนื่องต่อไป

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย บทที่ 12 ของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือ นักเรียนได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 88.31 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.90 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.74 พฤติกรรมนักเรียนที่สอดคล้องกับจิตตปัญญาศึกษามีดังนี้ 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการเรียน มีความตั้งใจ สนใจในการเรียน นักเรียนทำกิจกรรมฝึกสมาธิได้ เช่น กิจกรรมจิตนิ่งยิ่งรู้ เชื้อคอินบินสู่การเรียนรู้ 2) นักเรียนส่วนใหญ่พูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ นักเรียนมั่นใจที่จะพูดเพราะหัวข้อที่ให้พูดเปิดกว้างตามความคิดของนักเรียน ไม่มีคำตอบที่ผิดและคนที่พูดได้ต้องถือสัญลักษณ์ที่ครูกำหนดเท่านั้น เช่น กิจกรรมตุ๊กตาพูดได้ นักเรียนที่ถือตุ๊กตาเท่านั้นที่พูดได้ เพื่อน ๆ ในกลุ่มที่ไม่ได้ถือตุ๊กตาจะต้องเป็นผู้ฟัง นักเรียนสามารถทำกิจกรรมสุนทรียะสนทนาได้ เช่น

เล่าคำที่ฉันชอบให้เพื่อนฟัง 3) นักเรียนได้สะท้อนความคิด เมื่อนักเรียนได้ฟังการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มแล้ว นักเรียนแต่ละคนได้สะท้อนความคิดเห็นต่อผลงานและความคิดของเพื่อน 4) นักเรียนสามารถทบทวนความรู้ด้วยตนเอง เช่น กิจกรรมเช็คเอาท์เราทำได้

คำสำคัญ : นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน , Lesson Study , จิตตปัญญาศึกษา

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครูคือผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งได้รับยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ กล่าวคือเป็นบุคคลที่ช่วยขับเคลื่อนงานหลัก 3 ประการคือ 1) สร้างพลเมืองดีของประเทศ โดยการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีตามที่ประเทศชาติต้องการ 2) พัฒนาศักยภาพคนเพื่อสนองตอบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 3) สืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ให้มีการรักษาความเป็นชาติไว้อย่างมั่นคงยาวนาน จากบทบาทดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดแนวทางในการดำเนินงานกำกับดูแลรักษาและพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพทางการศึกษา กำหนดให้วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม การกำหนดดังกล่าวจะเป็นหลักประกันและคุ้มครองให้ผู้รับบริการทางการศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งจะเป็นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548)

จากการศึกษาพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ที่กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน และจากการตระหนักในความสำคัญของการปฏิบัติตนให้มีมาตรฐานตามที่คุรุสภา กำหนด ผู้วิจัยจึงสนใจจะนำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) มาใช้เพื่อพัฒนาตนเองซึ่งเป็นครูผู้สอนภาษาไทยให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า หากนำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนมาใช้จะช่วยส่งเสริมการบรรลุมาตรฐานต่างๆ เช่น มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

จากตัวอย่างมาตรฐานที่ได้นำเสนอ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นควรว่าการนำนวัตกรรมการศึกษา ในชั้นเรียนมาใช้จะมีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนเป็นแนวทาง (Approach) หรือ วิธีการ (Method) หนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู หรือการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งกำเนิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและก่อให้เกิดความสำเร็จทั้งในแง่ตัวครูและนักเรียน ซึ่งนฤมล อินทร์ประสิทธิ์(2552) ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน พบว่า การใช้การศึกษาชั้นเรียนในการพัฒนาวิชาชีพครูมีผลทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง และเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีต่อนักเรียน มีผลทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดกระบวนการคิดในขณะที่เรียนภาษาไทย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย

การศึกษาชั้นเรียนคือนวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพที่กระทำโดยครูในโรงเรียนเอง โดยครูทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย 4 กิจกรรม คือ พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้และ สังเกตการจัดการเรียนรู้ สะท้อนผลชั้นเรียน และช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้ของตนเอง (นฤมล อินทร์ประสิทธิ์,2552) ซึ่งในการวางแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีความสนใจในการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป้าหมายของจิตตปัญญาศึกษา คือการทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของทุกสรรพสิ่งในโลกเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การกระทำใดของเราอย่างหนึ่งอย่างใดจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น หรือสิ่งอื่นไม่มากก็น้อย กิจกรรมต่าง ๆ ของจิตตปัญญาศึกษาจึงสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองและพลโลก

จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บ่มเพาะความเปิดกว้าง อ่อนน้อมถ่อมตน เปิดรับต่อความหลากหลาย ผ่านประสบการณ์ตรงอย่างกล้าเผชิญและละวางตัวตน การใช้ชีวิตอยู่กับปัจจุบันขณะอย่างมีสติสัมปชัญญะ และน้อมนำเอาประสบการณ์มาสู่ใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งเป็นรากฐานของความรู้ที่แท้จริง นำไปสู่การตระหนักรู้ และละวางการยึดติดอัตตาตัวตน

การจัดกระบวนการเพื่อพัฒนาจิตตปัญญาศึกษามี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมพร้อมในการเรียน (check in) 2) การพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ (dialogue conversation) 3) การสะท้อนความคิด (reflection) 4) การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง (check out) และ 5) จดบันทึก (journaling) การเรียนรู้แนวทางจิตตปัญญาศึกษาจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ภายในตนเองทั้งด้านความคิด ความรู้สึกผ่านกิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู มีการสะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียนต่อครู เรียนรู้ความเข้าใจ ความรักและความเมตตาของครูศิษย์ เคารพความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนเกิดความเข้าใจในตัวตนมากขึ้น (ทิพย์สุดา ปรีดาพันธุ์,2554)

จากลักษณะเด่นและคุณประโยชน์ของนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาผลของการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของครูภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู และพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์)
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์)

3. ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (ยูนิทเอ 2) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม จำนวน 77 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 และอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 **นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1** หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นยูนิทเอ 2 จำนวน 77 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

4.2 **การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)** หมายถึง การศึกษาหรือวิจัยชั้นเรียน ซึ่งเป็นแนวทางที่ครูทำงานแบบร่วมมือกันเพื่อศึกษาเนื้อหา การสอน วิธีการแก้ปัญหา และวิธีการที่จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ โดยผู้วิจัยดำเนินการตามแนวทางของ ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2550) ซึ่งมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน
2. การสังเกตการสอนร่วมกัน
3. การสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน

4.3 **การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา** หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ผ่านการเรียนรู้แบบ ต่าง ๆ มีการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในตนก่อน เกิดความรู้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสรรพสิ่ง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสอนจากทิพย์สุดา ปรีดาพันธุ์ (2554) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเตรียมพร้อมในการเรียน (check in) การพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ (dialogue conversation) การสะท้อนความคิด (reflection) การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง (check out) และแนวคิดการจัดกิจกรรมจาก เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ(2554) ได้แก่ สุนทรียะสนทนา ปรบมือฝึกสติ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 ขั้นตอนในการวิจัย

5.1.1 ศึกษาวัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และแนวการสอนตามหลักจิตตปัญญาศึกษา

5.1.2 คณะจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยประชุมเกี่ยวกับการใช้วัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียนและการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักจิตตปัญญาศึกษา โดยทำความเข้าใจวัตรกรรมที่นำมาใช้ ซึ่งในการศึกษาชั้นเรียนในครั้งนี้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ตามแนวคิด ผศ.ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน
2. การสังเกตการสอนร่วมกัน
3. การสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน

5.1.3 ประชุมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้คณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

5.1.4 ผู้วิจัยนำแผนเสนอต่อคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

5.1.5 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยมีอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เข้าสังเกตการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

- 5.1.6 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียนที่ได้เรียนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 5.1.7 ผู้วิจัยนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 5.1.8 ผู้วิจัยร่วมกันสรุปผลการวิจัย และจัดทำรายงานวิจัย

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้มี 5 แบบคือ

- 5.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- 5.2.2 แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 5.2.3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 5.2.4 แบบสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)
- 5.2.5 แบบทดสอบภาษาไทยบทที่ 12 เรื่องวันสงกรานต์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

5.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย บทที่ 12 เรื่อง วันสงกรานต์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (ยูนิตเอ 2 ปีการศึกษา 2554) โดยนำคะแนนจากการตรวจแบบทดสอบของนักเรียนมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Excel หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลในรูปตาราง และบรรยายข้อมูลในรูปความเรียง

5.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แบบสังเกต การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)

6. อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาผลการใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม พบว่า คณาจารย์ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียนตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2550) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาเครือข่ายครูคณิตศาสตร์โดยมีการดำเนินงานจำนวน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน การสังเกตการสอนร่วมกัน และการสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้ดำเนินการ ดังมีรายละเอียดดังนี้ 1) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจำนวน 11 คน ให้ความร่วมมือในสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บทที่ 12 เรื่อง วันสงกรานต์ โดยแสดงความคิดเห็น เสนอกิจกรรมเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา เมื่อในที่ประชุมมีความคิดเห็นที่แตกต่าง

คณาจารย์ภาษาไทยทุกคนยอมรับฟังความคิดเห็นนั้น แล้วจึง อธิบายชี้แจงความคิดเห็นที่แตกต่าง เมื่อทุกคน อภิปรายเรียบร้อยแล้วจึงลงข้อสรุปตามเหตุผล ความเหมาะสม ผลการเรียนรู้ที่จะเกิดกับนักเรียน โดยยึด หลักแนวทางประชาธิปไตยในการสรุปมติของกลุ่ม 2) การสังเกตการสอนร่วมกัน ในการสังเกตการสอน ผู้วิจัยได้เชิญอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ จำนวน 1 คน อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจำนวน 1 คน มาร่วมสังเกตการสอนในแต่ละคาบ ซึ่งจุดประสงค์ของการสังเกตในชั้นเรียน คือ การสังเกตกระบวนการ คิดของนักเรียน 3) การสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน คณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยทุกท่านได้ ประชุมสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกัน ทุกท่านยอมรับความคิดเห็นที่อาจารย์ในที่ประชุมเสนอแนะ มีความ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการแสดงความคิดเห็นในการสะท้อนผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนการ จัดการเรียนรู้ในปีการศึกษา 2555 ต่อไป ซึ่งจะนำไปใช้ในห้องเรียนใหม่นั้นคือใช้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ปีการศึกษา 2555

นอกจากผลจากการดำเนินงานการศึกษาชั้นเรียนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สรุปความคิดเห็น ของตัวแทนอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการทำวิจัยการศึกษาชั้นเรียนในครั้งนี้ ปรากฏผล ดังต่อไปนี้คือ อาจารย์ทุกท่านได้รับประสบการณ์ในการดำเนินงานตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) มีการพบปัญหาในการดำเนินงานบางส่วน เช่น การสร้างแผนร่วมกันยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากข้อจำกัด ในด้านเวลา การเก็บประเด็นรายละเอียดของการคิดของนักเรียนยังไม่มากเท่าที่ควร ความคิดเห็นที่สะท้อน กันยังไม่เต็มที่เพราะผู้ที่แสดงความคิดเห็นเกรงว่าจะเป็นการถกเถียงกันในที่ประชุม จึงมีการยุติการอภิปราย บางประเด็น อาจารย์แต่ละท่านมีความรู้สึกมอมองในการศึกษาชั้นเรียนเหมือนและแตกต่างกันบ้าง แต่สิ่งที่มี จุดร่วมกันคือ การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามขั้นตอนของการศึกษาชั้นเรียน การยอมรับฟังความ คิดเห็นของอาจารย์ท่านอื่น เหนือสิ่งอื่นใด ทุกท่านยังปรารถนาที่จะดำเนินงานตามขั้นตอนของการศึกษาชั้น เรียน (Lesson Study) อย่างต่อเนื่องต่อไป

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และความคิดเห็นของคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของนฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (2552) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษา ชั้นเรียน (Lesson Study) : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน ในบางประเด็นเช่น การใช้การศึกษาชั้น เรียนในการพัฒนาวิชาชีพครูมีผลทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง ความมั่นใจว่าการศึกษาชั้นเรียนเป็นโอกาสของการพัฒนาวิชาชีพ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันของครูที่เข้าร่วมในกระบวนการการศึกษาชั้นเรียน และวิธีการจัดการเรียนรู้

ในการดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียนดังที่กล่าวมา คณาจารย์ได้นำประเด็นของการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางของทิพย์สุดา ปรีดา พันธุ์ (2554) ซึ่งกล่าวถึงการจัดกระบวนการเพื่อพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมพร้อมใน การเรียน(check in) 2) การพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ (dialogue conversation) 3) การสะท้อน ความคิด(reflection) 4) การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง (check out) และ 5) จดบันทึก(journaling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้เป็นกิจกรรมหลักจำนวน 4 กิจกรรม คือ การเตรียมพร้อมในการเรียน การพูดและฟัง เพื่อนอย่างใคร่ครวญ การสะท้อนความคิด การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม ปรากฏว่า นักเรียนร้อยละ 88.31 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บทที่ 12 เรื่องวัน สงกรานต์ ผ่านเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือ ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป ในด้านของคะแนนเฉลี่ยบทที่

12 เรื่องวันสงกรานต์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.90 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80 จากคะแนนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ จันทร์ที(2546) อารมย์ สนานภู (2551) ฆนัท ธาตุทอง (2552) ธีรนนท์ มีสา (2553) ที่ได้นำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแล้วพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ส่วนการสังเกตนักเรียนที่เป็นกลุ่มวิจัยในครั้งนี้ในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้ในการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี แม้ว่าเพื่อนอาจจะพูดไม่ถูกใจตนเองก็ไม่โกรธ ยินดีรับฟังเพื่อนอย่างใส่ใจและใคร่ครวญ นักเรียนบอกว่าอยากฟังเพื่อนพูด เวลาเราเล่าก็อยากให้เพื่อนฟัง เรา หงุดหงิดบ้างเวลาเพื่อนเล่าซ้ำ ไม่รู้ค่าเลยเมื่อเพื่อนพูดเยอะ รู้จักวิเคราะห์ตนเองและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริภาณี อิ่มน้ำขาวและคณะ (2553) ที่จัดกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาส่งผลให้ช่วยลดความวิตกกังวล ความเครียดของนักศึกษา นักศึกษาได้บอกเล่าเรื่องราวของตนเองช่วยให้เกิดการระบาย รู้จักวิเคราะห์ตนเองและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญา ผลการวิจัยครั้งนี้ยังไม่สามารถที่จะให้นักเรียนทุกคนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สมบูรณ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จึงยังไม่สอดคล้องกับผลที่เกิดกับผู้เรียนของอรอนงค์ แจ่มผล(2552) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ภายในตัวของนักศึกษาแล้ว ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและแนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเอง และใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด และแนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเองและผู้อื่น ส่งผลสู่การประพฤติอย่างมีสติ และปัญญา และมีความรักความเมตตาต่อตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนสรรพสิ่งรอบตัว จากพฤติกรรมของนักเรียนที่สื่อถึงผลของการใช้จิตตปัญญาอาจจะยังไม่ลึกซึ้งเหมือนผู้เรียนในระดับนักศึกษามากนัก อาจเป็นเพราะระยะเวลาและความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมในแนวทางจิตตปัญญาศึกษายังไม่มากพอ อีกทั้งนักเรียนเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บางคนยังไม่ลึกซึ้งกับคำที่เป็นนามธรรม เช่น การคิดอย่างใคร่ครวญ

กล่าวโดยสรุป การนำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) มาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครู และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตระหนักในการพัฒนาตน รู้จักทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ว่าการดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียนเป็นไปตามลำดับขั้นแต่ก็ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตามคณาจารย์ทุกท่านไม่ได้ท้อแท้ที่ดำเนินการนำการศึกษาชั้นเรียนมาใช้อีก ยังคงปรารถนาให้จะดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อไป ส่วนการนำแนวทางจิตตปัญญาศึกษาใช้ในการจัดการเรียนรู้แม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์แต่นับได้ว่าคณาจารย์มีความตระหนักที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรม ไม่ได้เน้นให้นักเรียนเก่งทางวิชาการอย่างเดียว ฝึกให้นักเรียนรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น เป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 คณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ควรนำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนไปใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู พัฒนานักเรียน และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และมาตรฐานตลอดไป

7.2 ในช่วงสังเกตการสอน ผู้สังเกตควรบันทึกให้ละเอียด โดยเฉพาะการสังเกตการตอบคำถามที่แสดงแนวคิดของนักเรียน สังเกตลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนที่แสดงถึงความเข้าใจในบทเรียน

7.3 ควรคิดสร้างขั้นตอนการสอนภาษาไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7.4 ควรปรับแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้เหมาะสม และมีตัวชี้วัดแสดงอย่างชัดเจนเพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยในปีการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ฉิมพาลี.(2554). จิตตปัญญาหนทางการศึกษาเพื่อองค์กรรวม. จาก www.sahavicha.com
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2552). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยชุดภาษา
เพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. (2554). การนำจิตตปัญญาไปใช้ในการเรียนการสอน. km.reru.ac.th/?p=1265.
- ฉันท ชาติทอง. (2552). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา
เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย. รายงาน
การวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จิราพร พรายมณี .(2550). ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน Lesson Study.จาก [http://learners.in.th/
blog/jira/59556](http://learners.in.th/blog/jira/59556)
- ทิพย์สุดา ปรีดาพันธุ์ .(2554). กระงกสะท้อนปัญญาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษา. สถาบันจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. จาก
<http://km.reru.ac.th/?p=1303>
- จิรนนท์ มีสา. (2553). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรก
กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นฤมล อเนกวิทย์. (2552). การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและ
นักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นุชนาฏ ม่วงมุลตรี และคณะ . (2547). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติ
การศึกษาพุทธศักราช 2542 ด้วยวิธี LESSON STUDY APPROACH กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่6โดยใช้นวัตกรรมแบบ OPEN
APPROACH วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน.สำนักงานนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
และวิเทศสัมพันธ์ อาคารศูนย์วิชาการชั้น 4 มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ .(2550). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเรื่องการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการ
พัฒนาเครือข่ายครุคณิตศาสตร์. รายงานงานวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เยาวดี สุวรรณนาคะ. (2552). การพัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่
ของการศึกษาพยาบาล. รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ สถาบันพระบรม
ราชชนก.

- วิบูลย์ แมนสถิตย์.(2550). การสอนวิธีเปิดและการวิจัยบทเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์
นักเรียน (Open Approach & Lesson Study).ค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2555 จาก
<http://wiboonman.blogspot.com/2010/05/openapproachlesson-study.html>
- ศิริณี อิ่มน้ำขาวและคณะ. (2553). ผลการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการการพยาบาล
บุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 : กรณีศึกษาหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลโสธร. รายงานการวิจัย
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- สุมาลย์ พงษ์ไพบูลย์.(2552). จิตตปัญญาศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.ปีที่ 3
ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค.2552)
- เสน่ห์ เสาวพันธ์. (2554). การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา โรงเรียนปทุมรัตต์
พิทยาคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการจัดการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อารมย์ สนานภู. (2551). การวิจัยและพัฒนาสุขภาพด้านจิตตปัญญาสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
หมู่บ้านจอมบึง. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง คณะครุศาสตร์ ราชบุรี.
- เอื้อจิตร พัฒนจักร และคณะ.(2554).การศึกษาการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนใน
กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study).รายงานงานวิจัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Prof. Patsy Wang-Iverson .(2011). Lesson Study. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง
Lesson Study วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2554 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.